Ex oriente lux

Polonia Charkowa

Nr 2 (45)
2006 r.

PISMO STOWARZYSZENIA KULTURY POLSKIEJ W CHARKOWIE

www.polonia.kharkov.ua

4 lutego - 260. rocznica urodzin Tadeusza Kościuszki

Wojciech Kossak. Przysięga Kościuszki na Rynku w Krakowie w dniu 24 marca 1794 roku

W numerze m.in.:

- Polski i międzynarodowy bohater
- Польский и международный герой
- Uczmy się języka polskiego lekcja 2
- Orzeł 2006 dla Jerzego Hoffmana
- Kopalnia soli w Wieliczce
- Koncert muzyki organowej
- Bigos

Historia

Polski i międzynarodowy bohater

"Poczytujemy sobie za oczywiste prawdy, że wszyscy ludzie rodzą się równymi sobie..."
Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej z 1776 r.

Tadeusz Kościuszko jest polskim i międzynarodowym bohaterem, Polakiem znanym nie tylko w Europie, ale również na innych kontynentach. Walczył o wolność narodu polskiego oraz o niepodległość Ameryki Północnej. Jako pierwszy Polak realizował hasło ,,za Waszą i naszą wolność».

Dzieciństwo i młodość. T. Kościuszko urodził się w 1746 r. na Wołyniu (pd. wsch. część dawnej Polski), w niezamożnej rodzinie szlacheckiej. Uczył się w zakonnej szkole pijarów, a potem w latach 1765-1768 w Szkole Rycerskiej założonej przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Następnie jako stypendysta króla wyjechał do Paryża. Tam uczęszczał do Akademii Malarstwa i Rzeźby oraz pogłębiał swoją wiedzę z matematyki, artylerii, taktyki i architektury wojskowej. Poznał wówczas myśl filozoficzną i polityczną francuskiego oświecenia oraz zdobył ważne dla swej późniejszej działalności doświadczenie społeczne. Po skończeniu studiów w 1774 r. wrócił do Polski. Zastał ojczyznę osłabioną. Rosja, Prusy i Austria dokonały pierwszego rozbioru Polski (1772) i ograniczyły liczebność polskiego wojska. W tych warunkach Kościuszko nie mógł służyć w wojsku w stopniu oficera. Udał się do rodziny i przyjaciół, u których przebywał około roku.

Podczas pobytu na Wołyniu przeżył wielką miłość. Między Ludwiką Sosnowską, której udzielał lekcji języka francuskiego, a Tadeuszem nawiązała się nić przyjaźni, a potem gorącej miłości. Ojciec Ludwiki - wysoki dostojnik państwowy, nie dopuścił do małżeństwa córki z ubogim szlachcicem. Kościuszko nawet próbował porwać ukochaną, ale bezskutecznie.

Walka o wolność Ameryki Północnej. Jesienią 1775 r. Kościuszko wyjechał do Francji, a później do Ameryki. Przybył tam jako jeden z pierwszych ochotników europejskich, aby walczyć o wolność kolonii. Był zdania, że wszyscy ludzie są równi i mają prawo do życia w wolności i szczęściu. Pułkownik Kościuszko, a następnie generał brygady pracował jako inżynier wojskowy nad ufortyfikowaniem Filadelfii, Saratogi i West Point - miast-twierdz w pn. Ameryce, walczył jako dowódca liniowy i partyzancki. Stał się bohaterem narodowym Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Zdobył sobie szacunek, uznanie zwierzchników i miłość ludu, o którego wolność walczył. Generał Green, bezpośredni zwierzchnik Kościuszki pisał: „Do liczby najużyteczniejszych i najmilszych dla mnie towarzyszów [dziś: towarzyszy] broni należał pułkownik Kościuszko. Z niczym nie daje się porównać gorliwości jego do służby publicznej. [...] Bardzo się też wyróżniał bezprzykładną skromnością. [...] Nigdy nie objawiał żądań albo pretensji dla siebie samego i nigdy nie pominął sposobności odznaczenia i zalecania cudzych zasług». A pierwszy prezydent Stanów Zjednoczonych Jerzy Waszyngton w piśmie do Kongresu stwierdził, że Tadeusz Kościuszko jest „człowiekiem nauki i wyższych zalet».

Za wybitne zasługi Kongres awansował Kościuszkę do stopnia generała, odznaczył go jako jednego z trzech cudzoziemców Orderem Cyncynnata - nadawanym za zasługi w walkach o wolność oraz ofiarował mu ziemię.

Pomnik Kościuszki dłuta Antoniego Popiela w Waszyngtonie

W kraju. W 1784 r. T. Kościuszko wrócił do Polski i osiadł we wsi rodzinnej w Siechnowi-czach. Mieszkał w starym dworku i prowadził skromne życie. Wiele przedmiotów, jak talerze, tace, kubki wykonywał sam, od dziecka bowiem lubił artystyczne prace ręczne. Był życzliwy i dobry dla chłopów, nie zmuszał ich do pracy pańszczyźnianej, czyli przymusowej bezpłatnej pracy chłopa na ziemi pana. Z przyjaciółmi prowadził długie rozmowy, tłumacząc im, że wszyscy ludzie z natury są wolni i równi.

W 1789 r. T. Kościuszko mianowany został generałem i wysłany na Podole (pd. wsch. część dawnej Polski). Tam przeżył krótki i znów nieszczęśliwie zakończony epizod miłosny. Kościuszko, człowiek, który w działalności publicznej odznaczał się odwagą, uporem i śmiałością decyzji, w sprawach osobistych był skromny, niezdecydowany i... sentymentalny.

W czasie wojny polsko-rosyjskiej w 1792 r. wyróżnił się w bitwach pod Zieleńcami i pod Dubienką (wsch. Polska). Za zasługi w walce o wolność ojczyzny otrzymał polski Order Virtuti Militari. Po przystąpieniu króla do konfederacji targowickiej T. Kościuszko podał się do dymisji i wyjechał do Saksonii (pd. wsch. Niemcy).

Nazwisko Kościuszki stało się sławne nie tylko w Polsce, ale i za granicą, zwłaszcza w rewolucyjnej Francji. W sierpniu 1792 r. Narodowe Zgromadzenie Prawodawcze w Paryżu nadało Kościuszce zaszczytny tytuł „Obywatela Francji». Wśród tak wyróżnionych bojowników o wolność i braterstwo ludów był również Jerzy Waszyngton - prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Naczelnik powstania. Tymczasem doszło do drugiego rozbioru Polski. W 1793 r. Rosja i Prusy zabrały dalsze części kraju. Emigranci polscy przebywający w Saksonii zaczęli więc przygotowywać powstanie narodowe. Na wodza wyznaczyli T. Kościuszkę.

24 marca 1794 r. Kościuszko-Najwyższy Naczelnik, na rynku w Krakowie do wojska i ludu powiedział: ,,[...] powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie jej dla obrony całości granic, odzyska-

nia samodzielności narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę». Wcześniej w czasie dyskusji na temat walki wyzwoleńczej oświadczył: „za samą

Tadeusz Kościuszko na obrazie Jana Matejki

szlachtę bić się nie będę, dla wolności całego narodu i dla niej tylko wystawię życie». Tadeusz Kościuszko był pierwszym w historii Polski ,,dyktatorem z woli ludu», nie tylko Naczelnikiem, ale również najwyższym autorytetem polityczno—moralnym, był prawdziwym przywódcą narodu.

Pierwszy sukces wojska powstańcze odniosły 4 kwietnia 1794 r. w bitwie pod Racławicami (pn. zach. od Krakowa). Wyróżnili się wówczas chłopi-kosynierzy dowodzeni przez Bartosza z Rzędowic. Kościuszko, aby polepszyć życie chłopa, wydał uniwersał połaniecki, w którym zabraniał szlachcie uciskać chłopów. Zmniejszył pańszczyznę i ograniczył poddaństwo, czyli zakaz swobodnego przechodzenia chłopa ze wsi do wsi lub do miasta.

Kościuszko ideę równości wszystkich ludzi manifestował w różny sposób, między innymi używaniem słowa „obywatel» oraz skromnym ubiorem - najczęściej nosił sukmanę chłopską lub szary surdut. Mimo bohaterstwa Polaków i świetnego dowodzenia przez Kościuszkę, powstanie upadło. Trzy mocarstwa-Rosja, Prusy, Austria - dokonały trzeciego rozbioru Polski (1795). Polska znikła z mapy Europy. Pozostał jednak naród polski, jego język i kultura.

Życie i śmierć na emigracji. Po klęsce pod Maciejowicami (pd. wsch. od Warszawy) Kościuszko ciężko ranny dostał się do niewoli rosyjskiej. Klęskę powstania i upadek Polski odczuł fizycznie i psychicznie. W czasie pobytu w carskim więzieniu przeżywał stany depresji i chorował na okresowy niedowład nóg. W 1796 r. został zwolniony. Przez Finlandię, Szwecję i Anglię wyjechał do Ameryki i podobnie jak poprzednio zatrzymał się w Filadelfii. Mieszkańcy miasta przyjęli Kościuszkę entuzjastycznie i z najwyższą czcią. Wiwatując wyprzęgli konie z wiozącej go karety i sami ciągnęli ją z portu do miasta. Kościuszko zwany „męczennikiem wolności» wiódł tam spokojne życie. Spotykał się z dawnymi towarzyszami broni. Utrzymywał również korespondencję z przyjaciółmi, m.in. z Thomasem Jeffersonem, ówczesnym wiceprezydentem, a potem prezydentem Stanów Zjednoczonych. Jemu Kościuszko przekazał swój amerykański testament, w którym pieniądze otrzymane od rządu Stanów Zjednoczonych przeznaczył na wykup z niewoli i naukę ludności murzyńskiej.

Dwa lata później przybył do Paryża. Władze francuskie i polska emigracja witały Kościuszkę jako bohatera. We Francji współuczestniczył w tworzeniu legionów polskich dowodzonych przez Jana Henryka Dąbrowskiego. Po objęciu władzy przez Napoleona stopniowo odsuwał się od współpracy, uważał bowiem, że o niepodległość Polacy muszą walczyć sami, a nie liczyć na pomoc zagranicy.

Ostatnie lata życia T. Kościuszko spędził w Solurze w Szwajcarii i tam umarł w 1817 r. Uroczysty pogrzeb wodza-bohatera odbył się w 1819 r. w Krakowie, a jego zwłoki spoczęły na Wawelu wśród grobów królewskich.

W styczniu 1818 r. William H. Harrison, późniejszy prezydent, żegnając Kościuszkę tak powiedział w Kongresie amerykańskim:

Wojciech Kossak. Kościuszko na koniu - szkic do «Panoramy racławickiej»

„Kościuszko, męczennik wolności, nie żyje! [...] Sława jego trwać będzie dopóty, dopóki na ołtarzu wolności jej obrońcy składać będą swe życie w ofierze, imię Kościuszki trwać będzie wśród nas».

Polacy, których poznacz warto. Pod red. Janiny Michowicz. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa 1986

Польский и международный герой

Фрагмент из книги «Первая Столица»

…корнет харьковского гусарского полка Лысенко ранил и пленил национального героя Польши, руководителя восстания 1794 года Тадеуша Костюшко.

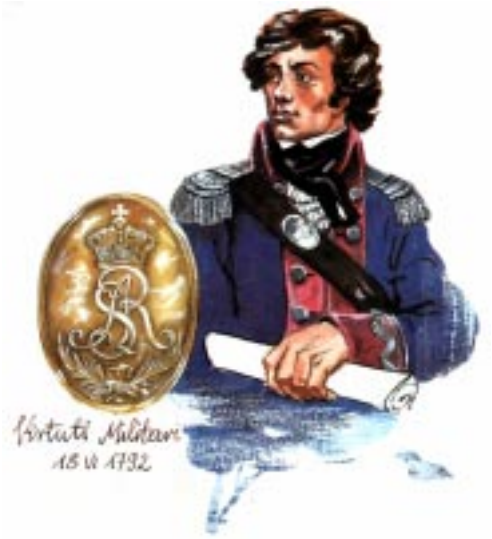

Между тем над страной нависла новая опасность. Утвержденная Сеймом 3 мая 1791 года первая в Европе Конституция, предполагавшая укрепление центральной власти и упорядочение политической жизни в государстве (отменялось, в частности liberum veto — свободное «запрещаю», когда лишь одним голосом против можно было перечеркнуть решение Сейма), вызвала тревогу в Петербурге и противодействие ущемленной в правах оппозиции, которая при поддержке Екатерины II создает Тарговицкую конфедерацию (1792) и с помощью русских войск начинает войну за старый порядок. Отличившийся в ряде сражений за независимость родины, Костюшко одним из первых получает только что учрежденный орден «Virtuti Military» («Воинской чести») и очередное звание генерал-лейтенанта. По воспоминаниям современника, Костюшко был «человеком необычайным; в огне вел себя, как на прогулке, рассудительный, отважный, всеми любимый и уважаемый».

После того, как король был вынужден принять ультиматум Екатерины II и вступить в Тарговицкую конфедерацию, Костюшко и некоторые другие офицеры в знак протеста подают прошение об отставке. В Варшаве его приветствовали толпы. О славе генерала Костюшко писали тогда: «Все дома украшены его изображениями. Почти все носят его силуэты на табакерках или перстнях… Он провозглашен героем нашего времени и народа». В стране, которая подверглась второму разделу — между Россией и Пруссией (1793), в стране, потрясенной, униженной, Костюшко олицетворяет несгибаемость нации, ее героизм, надежду на будущее. В его честь слагаются стихи, песни, устраиваются патриотические манифестации и торжественные приемы. А революционная Франция присвоила ему, Вашингтону, Песталоцци, Шиллеру и другим видным современникам звание почетного гражданина республики.

Получив предупреждение о готовящемся русскими властями аресте, Костюшко под чужим именем переходит границу и останавливается в Лейпциге. Здесь нашли убежище сторонники отмененной Конституции. Они создали Эмиграционный комитет, который в союзе с революционной Францией строил планы спасения родины. По его поручению Костюшко направляется в Париж с «Мемориалом о Польше», где, в частности, предлагается «поднять в Польше всеобщую революцию», которая привела бы «к быстрому распространению республиканства в России».

Французы поощрили идею восстания, но от конкретной помощи воздержались. Поляки были предоставлены самим себе. Конспиративное движение на польских землях и политическая эмиграция согласно выдвигают своим лидером Костюшко. Не отказавшись от «повинности родине», он поставил условие: «За одну лишь шляхту я сражаться не буду, хочу свободы для всего народа и только ей посвящу свою жизнь». В организации восстания Костюшко использовал американский опыт. В том же 1793 году он выезжает в Италию, где ведет переговоры с представителями разных течений политической эмиграции, а также принимает посланцев из Варшавы и Литвы.

Восстание началось 24 марта 1794 года в Кракове. На центральной площади перед выстроившимися полками и восторженной толпой появился Костюшко. Был зачитан Акт, провозглашавший его «высшим и единственным Начальником и руководителем... по воле народа призванным и выбранным». Костюшко присягнул на верность народу перед Богом. Армия вышла из города навстречу врагу. Через несколько дней в битве под Рацлавицами Костюшко наголову разбивает русские войска. Решающий вклад в победу внесла атака вооруженных косами крестьян на позиции артиллерии. Трое особо отличившихся вчерашних крепостных были произведены в офицеры. После этого восстание охватило большинство польских земель, Литву, Западную Белоруссию и Курляндию (часть Латвии).

Республиканец и демократ по убеждениям, Костюшко, опираясь на свой американский опыт и наблюдения в революционной Франции, сочетал решение военных задач с политическими и социальными. Стремясь привлечь к движению крестьян, он издает три воззвания, а затем Полянецкий универсал (7 мая 1794), провозглашавший их личную свободу, ограничение барщины и защиту от помещичьего произвола. Однако, как уже говорилось, Костюшко и его сторонники отстаивали свободу всего народа. Символично, что выступление варшавского плебса возглавил сапожник Я.Килиньский, который получил звание полковника, крестьянин Б.Гловацкий был возведен в офицеры за подвиг под Рацлавицами, а евреи Б.Йоселевич и Й. Аронович создали еврейский полк кавалерии.

Противники восстания утверждали, что Костюшко провозглашает «свободу по образу французской революции». Стремясь к общенациональному единению перед лицом внешнего врага, он избегал радикальной фразеологии и на печатях повстанческих властей рекомендовал заменить лозунг Французской революции «Свобода, Равенство, Братство» более соответство-

вавшим целям восстания — «Свобода, Целостность, Независимость». Вместе с тем он пользовался поддержкой польских якобинцев и, разделяя некоторые их мнения (в частности, о политической изоляции короля), выступал против крайностей. Так он не одобрил спровоцированный якобинцами Варшавы в июне 1794 года самосуд городских

Kopiec Kościuszki w Krakowie

низов над изменниками нации из правящей элиты.

Зажатое армиями России и Пруссии, лишенное помощи Франции, восстание было обречено. 4 ноября войска Суворова штурмом взяли Прагу — правобережную часть Варшавы, учинив кровавую резню мирных жителей. Три дня спустя столица капитулировала. До этого в битве под Мачеевицами (10 октября) был разгромлен корпус, которым командовал Костюшко. Сам он, спасаясь от погони, разбился, упав со споткнувшегося коня. Пытался застрелиться, но пистолет дал осечку. Казаки, не зная, кто перед ними, первым делом принялись грабить раненого, а подъехавший корнет харьковского полка Лысенко ударил безоружного палашом по голове, после чего Костюшко потерял сознание. Пленные поляки, которых вел полковник граф Петр Толстой, узнали в полураздетом, истекающем кровью человеке (он получил еще два удара пиками) своего главнокомандующего. Жизнь его была спасена. Когда через три дня Костюшко и других высших офицеров повстанческой армии провозили мимо двухтысячной колонны оборванных, изнуренных польских пленников, из их рядов послышался горький вопрос: «Ну и где же та земля, те дома, та счастливая жизнь, которую вы нам обещали? Найдем все это в Сибири!» Десятого декабря 1794 года Костюшко тайно ночью был доставлен в Петербург — прямо в Петропавловскую крепость. Состояние его было тяжелым. Он не мог ходить, но следствие шло своим чередом. Держался Костюшко с достоинством и никого не выдал. Потом долго был подавлен, угнетен, хотел уморить себя голодом. В июне 1795 года он был переведен в дом Штегельмана, а позднее — в Мраморный дворец князя Г. Орлова, где его пользовал лейб-медик. Передвигался Костюшко на каталке. Любимым его занятием было вытачивать на токарном станке табакерки, сахарницы, кубки и прочие безделушки. За ним был установлен строгий надзор, и все сведения через Платона Зубова докладывались самой государыне.

Смена тюрьмы на дворец была продиктована отнюдь не «сентиментами»: в ходе третьего раздела Польши (1795) у России возник спор с Пруссией из-за остатков Речи Посполитой. Фридрих Вильгельм II подумывал о военном решении, желая использовать сподвижника Костюшко генерала Мадалиньского, освобожденного в связи с этим из заточения. Екатерина же готовилась предпринять ответные шаги: «Если толстый Вильгельм выпустит против меня своего дурака Мадалиньского, — я выпущу против него свою жалкую скотину — Костюшко». Конфликт был улажен.

Но вот 17 октября 1796 года императрица умирает. Уже на следующий день Павел I расспрашивает лейб-медика о здоровье Костюшко, а через девять дней навещает его вместе с сыном Александром и огромной свитой. Эти визиты участились. Павел симпатизировал государственному преступнику. Тот после долгих размышлений согласился присягнуть на верность самодержцу, ибо от этого зависела судьба тех его земляков, которые не по своей воле в разные годы оказались в России. На основании царского указа от 12 декабря 1796 года были освобождены около 20 тыс. поляков, в том числе 14 тыс. — из Сибири. Сам Костюшко, отказавшись от тысячи крепостных, получил от царя 60 тыс. рублей и разрешение выехать в Америку, которую считал второй родиной. Накануне отъезда он нанес визит царю. Костюшко, одетого в мундир генерала американской армии, ожидала перед подъездом Зимнего дворца каталка Екатерины II. Костюшко внесли на первый этаж, где его встречал Павел в окружении се-мьи. Царица преподнесла польскому герою собственноручно вышитый кошелек с векселем на три тысячи дукатов, токарный станок и оникс с изображением августейшей семьи, а взамен пожелала крестьянскую сермягу, которую он носил во время восстания, и просила прислать из Америки семена редких растений. Костюшко презентовал Ее Величеству выточенную им табакерку, которая была при ней во время коронационных торжеств.

В обществе своего секретаря, известного политика и писателя Ю.У.Нем-цевича Костюшко едет через Финляндию, Швецию, Англию. Всюду его приветствовали толпы, а в Филадельфии встретили так, что, по словам местной газеты, «такой чести не удостаивался до сих пор ни один президент». Конгресс подарил Костюшко 500 акров земли в штате Огайо. Он видится с боевыми друзьями, Джефферсоном, ему наносят визит сыновья герцога Орлеанского Филиппа, во время Французской революции отказавшегося от титула и принявшего фамилию Эгалите — Равенство (одному из них — Луи Филиппу — предстоит взойти на престол), вождь индейцев по имени Малая Черепаха. Весь этот период Костюшко поддерживает контакты с французскими властями и польской эмиграцией. В мае 1798 года он выезжает в Париж, оставив Джефферсону завещание, согласно которому в 1826 году в штате Нью Джерси была создана школа для негритянских детей («Kosciusko School» — «Костюшко скул»).

Франция горячо приветствовала своего почетного гражданина. Костюшко вошел в высшие круги политиков,

дружил со многими из них. Он посылает Павлу I письмо, где заявляет, что присяга на верность была дана под принуждением. Царь со словами «я от изменников ничего не принимаю» повелевает вернуть письмо и 1200 рублей царского дара, которые приложил Костюшко. Правительство России, Австрии и Пруссии развертывают против него очернительную компанию. Им всюду мерещится народный вождь. Пруссаки арестовывают купца, похожего на Костюшко, и дол-го ведут дознание в Берлине, а в Литве по той же причине хватают крестьянина, которого несколько месяцев держат под следствием в Петербурге (до конца дней пристало к бедняге прозвище «начальник Костюшко»).

Костюшко сотрудничает с легионами Яна Домбровского и Князевича, сражавшимися в составе французской армии. Предполагалось, что он объединит различные течения польской эмиграции, но этого не произошло: в августе 1799 года Костюшко вступает в созданное якобинцами Общество польских республиканцев, которое возникло в 1798 году на польских землях, захваченных Пруссией. Летом 1799 года генерал Бонапарт, прибыв из Египта, почти сразу же встречается с Костюшко. После переворота 18 брюмера тот назвал Наполеона могильщиком республики и открыто демонстрировал свою неприязнь к первому консулу. Он не верил, что Наполеон сделает что-нибудь для Польши. В 1800 году в Париже выходит анонимная брошюра «Могут ли поляки добиться независимости?» По свидетельству современника, она была написана Костюшко и его секретарем Ю.Павликовским, сыном кузнеца, якобинцем, публицистом, участником восстания. Авторы утверждали, что путь к свободе — общенациональное восстание, рассчитанное только на собственные силы. Талейран способствовал тому, что часть тиража успели конфисковать, Павликовский попал под полицейский надзор, а Костюшко получил предупреждение от правительства. Отрицательно

Kościuszko pada ranny w bitwie pod Maciejowicami 10 października 1794

отнеслась к брошюре и значительная часть эмиграции и легионеров. Костюшко порывает с Павликовским и выходит из Общества польских республиканцев.

В 1800 году по просьбе посла США он пишет на французском языке устав для конной артиллерии, который был издан на английском (1808) и действовал до 60-х годов XIX века. С 1801 года Костюшко живет под Парижем у приятеля — швейцарского дипломата Ф.П.Цельтнера. Вращается в высших кругах, знакомится с известной писательницей Ж.де Сталь, бывает в театре, рисует, занимается токарным ре меслом. Он отклоняет попытки Наполеона (при личном и сильнейшем нажиме министра полиции Фуше) использовать его в 1806 году, когда император разыгрывал польскую карту в войне с Пруссией, а затем создавал Княжество Варшавское. Не поддерживал он и польских политиков, которые связывали надежды на возрождение Речи Посполитой с русским походом Наполеона.

После разгрома Франции в 1814 го-ду князь

500 zl. 1979 r.

А.Е.Чарторыский — приближенный Александра I и его советник — убеждает Костюшко в благожелательности царя к полякам. На приеме в Париже Александр I с братом Константином вышли навстречу Костюшко и, взяв его под руки, вели сквозь толпу со словами: «Дорогу! Дорогу великому человеку!» В письме царю Костюшко изложил условия их возможного сотрудничества: амнистия для всех поляков, служивших Наполеону, и избавление от крепостной зависимости для всех солдат; коронация Александра I на польский престол с дарованием стране конституции, подобной английской; создание школ для крестьян, полное освобождение которых должно осуществиться на протяжении десяти лет. Ответ был расплывчатым, но тем не менее Костюшко принимает участие в организации государственных институтов и в разработке принципов управления королевством Польским. Царь приглашает Костюшко на Венский конгресс, дабы прояснить ему свою позицию и убедить вернуться в Польшу. Результаты переговоров не удовлетворили Костюшко, и он, веря в «благородные и человечные намерения Императора», с русским паспортом едет в Швейцарию. Здесь его навещали гости из-за рубежа, здесь он поддерживал контакты со знаменитым педагогом-демократом Престалоцци.

Известие о смерти Костюшко погрузило в траур все расчлененные земли давней Речи Посполитой. Будущий президент США У.Г.Гаррисон почтил его память в Конгрессе словами: «Костюшко, мученик свободы... Слава его будет жить до тех пор, пока свобода будет властвовать над миром». В 1818 году прах героя был торжественно перенесен в Вавель — королевский замок в Кракове. А с 1820-го целых три года поляки — представители всех сословий — создавали символический «холм Костюшко», до сих пор возвышающийся над древней столицей.

www.1stolitsa.kharkov.com

Uczmy się języka polskiego

Урок 2
Lekcja 2

Глагол быть (настоящее время). Местоимения.
(czas teraźniejszy). Zaimki.

Глагол быть Czasownik być

Глагол быть в настоящем времени – в отличие от русского языка – обычно не опускается.
Форма глагола **jest** „он, она, оно есть" – является формой третьего лица единственного числа настоящего времени.
В утвердительных повествовательных предложениях, идентифицирующих что –либо или утверждающих существование чего-либо, выступает глагольная связка **jest** в сочетании с местоименной связкой **to**, либо же одна местоименная связка **to**

To jest ulica Это улица
To ulica Это улица

В вопросительных предложениях используются вопросительные слова
co? что? **kto?** кто?
Что это? Co to jest?
Co to jest? To jest Polska.
Co to jest? To jest szkoła.
Co to jest? To jest dom.

czy – вопросительная частица общего вопроса (соответствует русской частице **ли**).
Частица **czy** всегда стоит в начале предложения.
Czy to jest...? Есть ли это…?
На эти вопросы отвечаем:
Tak, to jest... . Да, это… .
Nie, to nie jest... . Нет, это не… .

- Czy to jest telefon? - Tak, to jest telefon.
- Czy to jest telewizor? -Tak, to jest telewizor.
- Czy to jest samochód?- Nie, to nie jest samochód To jest komputer.
- Czy to jest kalkulator?- Nie, to nie jest kalkulator. To jest magnetofon.
- Czy to jest radio?- Tak, to jest radio.
- Czy to jest komputer? - Nie, to nie jest komputer. To jest telefon.
- Czy to jest telefon?- Nie, to nie jest telefon. To jest telewizor.
- Czy to jest radio?- Nie, to jest magnetofon.

Упражнения. Ćwiczenia
Ćwiczenie 1
Поставьте вопросы к предложениям:
Proszę zadać pytania do zdań:
Пример – przykład: To est chleb, Co to jest?
1. To jest mleko. .....?
2. To jest jajko. .....?
3. To jest ser. .....?
4. To jest ryba. .....?

Ćwiczenie 2
Ответьте на вопросы.
Proszę odpowiedzieć na pytania.
1. Czy to jest gazeta?
2. Czy to jest poczta?
3. Czy to jest uniwersytet?
4. Czy to jest sklep?

Ćwiczenie 3
Скажите это по-польски:
Proszę powiedzieć to po polsku:
1. Что это? Это театр. (teatr)
2. Что это? Это кинотеатр. (kino)
3. Что это? Это университет. (uniwersytet)
4. Что это? Это магазин. (sklep)
5. Что это? Это аптека. (apteka)
6. Что это? Это почта. (poczta)
7. Что это? Это трамвай. (tramwaj)
8. Что это? Это автомобиль. (samochód)
9. Что это? Это автобус. (autobus)
10. Что это? Это самолёт. (samolot)
11. Что это? Это поезд. (pociąg)

Ćwiczenie 4
Скажите и напишите это по-польски:
Proszę powiedzieć i napisać to po polsku:
1. Это хлеб. .....
2. Это рыба. .....
3. Это сыр. .....
4. Это молоко .....
5. Это яйцо. .....
6. -Что это?- Это паспорт .....
7. -Что это?- Это книга .....
8. - Это компьютер? - Да, это компьютер.
.....
9. - Это магнитофон? - Да, это магнитофон.
.....
10. - Это театр? - Нет, это не театр. - Это кинотеатр.
.....
11. - Это автобус? - Нет, это не автобус. - Это автомобиль.
.....

Местоимения Zaimki

Личные местоимения:

ja	я	**my**	мы
ty	ты	**wy**	вы
on, ona, ono	он,она,оно	**oni, one**	они

Местоимения также имеют три рода.

притяжательные:

мужской род:	**mój**	**twój**	**nasz**	**wasz**	**jego**	**jej**
	мой	твой	наш	ваш	его	её
женский род:	**moja**	**twoja**	**nasza**	**wasza**	**jego**	**jej**
	моя	твоя	наша	ваша	его	её
средний род :	**moje**	**twoje**	**nasze**	**wasze**	**jego**	**jej**
	моё	твоё	наше	ваше	его	её

указательные:
мужской род: **ten** этот **tamten** тот
женский род: **ta** эта **tamta** та
средний род: **to** это **tamto** то
Изменяющиеся по родам и падежам указательные местоимения **ten, ta, to** надо отличать от неизменающейся местоименной связки **to**:
To jest pan Nowak. – Ten pan Nowak,
To jest okno - To okno

вопросительные:
мужской род: **jaki** какой **czyj** чей
женский род: **jaka** какая **czyja** чья
средний род: **jakie** какое **czyje** чьё

Слова **pan** и **pani** употребляются в польском языке перед именем и фамилией и являются самым общепринятым обозначением третьих лиц. При переводе на русский язык эти слова, как правило, опускают.
Слово **pan** употребляется также в значении „человек, мужчина": **ten wysoki pan** - этот высокий мужчина, а слово **pani** - в значении „женщина": **ta młoda pani** - эта молодая женщина.
pan – (czyj?) – pana pani – (czyja?) – pani

- Kto to jest?
- To jest pani Anna Kwiatkowska.
- Kto to jest?
- To jest pan Stanisław Kwiatkowski.
- Kto to jest?
- To jest Basia Kwiatkowska.
- Kto to jest?
- To jest Łukasz Kwiatkowski.
- Kto to jest?
- To jest rodzina pani Anny i pana Stanisława.
- Czy to jest twoja rodzina?
- Tak. To jest moja matka, to jest mój ojciec, to jest mój brat, a to jest moja siostra.
- A kto to jest?
- To jest nasza babcia.
- A czy to jest wasz dziadek?
- Tak, to jest nasz dziadek.
- Kto to jest ta pani?
- To jest nasza ciocia, siostra naszej mamy.
- A kto to jest ten pan?
- To jest nasz wujek, mąż naszej cioci.
- A kto to jest tamta pani?
- Tamta pani to jest też nasza ciotka, siostra naszego ojca.

(**rodzina** – семья **matka** - мать **ojciec** – отец **brat** – брат **siostra** – сестра **babcia** - бабушка **dziadek** – дедушка **ta** - эта **ciocia** – тётя **ten** – этот **wujek** - дядя **mąż** - муж **tamta** – та **też** - тоже **ciotka** – тётка **dziadek** – дедушка **wujek** – дядя)

- Czy to jest twoja mama?
- Nie, to jest moja babcia.
- A kto to jest?
- To jest moje rodzeństwo.
- Czyje? Twoje?
- Tak, to jest moje rodzeństwo, moja siostra i mój brat.

(**rodzeństwo** - брат и сестра; братья и сестры)
- Czyj to jest syn? Pana?
- Nie, to nie jest mój syn. To jest syn pana Jaworskiego.

- Czyja to jest córka? Pani?
- Nie, to nie jest moja córka. To jest córka pani Jaworskiej.

- Czy to jest żona pana Jankowskiego?
- Nie.
- A czyja to jest żona?
- To jest żona pana Malinowskiego.
- A czyj to jest mąż?
- To jest mąż pani Malinowskiej.

- Czy to jest twoja siostra?
- Nie, to nie jest moja siostra. To jest siostra Andrzeja.
- A to jest moja siostra, Marysia.

- Czy to jest córka pani Mileckiej?
- Tak, to jest jej córka.
(córka – дочь)

- Czy Ania to jest pana wnuczka, a Janek to jest pana wnuk?
- Tak, Ania to jest moja wnuczka, a Janek to jest mój wnuk.

Ćwiczenie 5
Ответьте на вопросы. Дайте утвердительные ответы:
Proszę twierdząco odpowiedzieć na pytania:
przykład:
- Czy Jacek to jest brat Moniki? - Tak, to jest jej brat
1. Czy pani Maria to jest żona pana Andrzeja?
2. Czy pan Kwiatkowski to jest mąż pani Anny?
3. Czy Zosia to jest siostra Marka?

Ćwiczenie 6
Ответьте на вопросы. Дайте отрицательные ответы.
Proszę przecząco odpowiedzieć na pytania:
przykład:
- Czy pan Leszek to jest ojciec Marka? - Nie, pan Leszek to nie jest jego ojciec.
l. Czy pan Zielski to jest dziadek Moniki?
2. Czy pani Milewska to jest ciotka Jacka?
3. Czy Monika i Paweł to jest rodzeństwo Zosi?

Ćwiczenie 7
Ответьте на вопросы, используя слова из скобок.
Proszę odpowiedzieć na pytania, wykorzystując słowa z nawiasów.
przykład:
- Czyja to jest żona? (pan Marciniak) - To jest żona pana Marciniaka.
Czy to jest twoja rodzina?
1. Czyja to jest siostra? (Marysia i Andrzej)
2. Czyj to jest syn? (pani Majewska i pan Majewski)
3. Czyja to jest matka? (pani Anna Piotrowska)

Ćwiczenie 8
Przykład: Kto to jest mama mojej mamy? Mama mojej mamy to jest babcia.
1. Kto to jest syn mojego ojca?
2. Kto to jest córka twojego ojca?
3. Kto to jest mąż mojej babci?
4. Kto to jest ojciec jej matki?

5. Kto to jest mama jego taty?
6. Kto to jest siostra naszego taty?
7. Kto to jest żona waszego ojca?
8. Kto to jest mąż jej matki?
9. Kto to jest brat jego matki?
10. Kto to jest twój brat i twoja siostra?

Cześć, jak się masz?

1. To jest Agnieszka. Agnieszka Nowak. Studentka. Studiuje język i literaturę hiszpańską. Ma 20 lat. Jest ładna, ambitna i inteligentna.

2. To jest pani Maria Nowak, matka Agnieszki. A to — pan Jan Nowak, ojciec Agnieszki. Ona to historyk sztuki, on — profesor historii.

3. To jest Robert. Robert Kowalski. Student. Studiuje ekonomię. Ma 23 lata. Jest przystojny i inteligentny. Robert to chłopiec Agnieszki.

4. To jest Michel. Michel De-schamps. Student, kolega Roberta. Studiuje historię i język polski. Ma 22 lata. Jest bardzo sympatyczny, zdolny i inteligentny. Michel to Francuz. Teraz będzie studiować w Polsce, w Krakowie

5. Warszawa. Lotnisko Okęcie. Dużo ludzi. Jest tu też Robert. Robert czeka na Agnieszkę. Agnieszka wraca z Hiszpanii.

5.1. Lotnisko Okęcie. Robert spotyka Michela.

Robert: Cześć, Michel. Jak się masz?
Michel: Cześć. Przepraszam, ale...
Robert: Michel, nie poznajesz mnie?
Michel: Chyba nie...
Robert: To ja, Robert. Pamiętasz Kraków, klub Jaszczury, jazz?...
Michel: Robert, to ty!? Bardzo się cieszę. Właśnie jadę do Krakowa.
Robert: Do Krakowa?

5.2. Lotnisko Okęcie. Robert wita Agnieszkę.

Robert: Agnieszka! Cześć, kochanie!
Agnieszka: Cześć, Robert.
Robert: Jak się masz? Agnieszka: Cudownie. A ty?
Robert: Fajnie. Cieszę się, że już jesteś.

5.3. Lotnisko Okęcie. Agnieszka telefonuje do domu.

Nowak: Halo.
Agnieszka: Dzień dobry, tato.
Nowak: Dzień dobry, Agnieszko. Jesteś wreszcie!
Agnieszka: Tak, jestem już. Co słychać w domu?
Nowak: Wszystko w porządku. A co u ciebie?
Agnieszka: Cudownie. Wszystko opowiem. Czy jest tam mama?
Nowak: Oczywiście, już proszę.

6. Kraków. Mieszkanie państwa Nowakow. Pan Nowak rozmawia z żoną.

Pan Nowak: Jest tam oczywiście Robert. Ale jest też jakiś Michel. Kto to jest?
Pani Nowak: Skąd mam wiedzieć? Zobaczymy.

Chcę pani przedstawić...

1. Kraków. Mieszkanie państwa Nowaków. Nowakowie czekają na Agnieszkę. Dzwonek.

Pani N. To na pewno Agnisia.
Agnieszka: Dobry wieczór, mamusiu. Dobry wieczór, tatusiu.
Pan N.: Dobry wieczór.
Agnieszka: Cieszę się, że jestem w domu.
Pan N.: My też się cieszymy.
Pani N.: Dobry wieczór, Robert. Proszę wejść.
Robert: Dobry wieczór. Chciałbym pani przedstawić kolegę.
Michel: Michel Deschamps.
Pani N.: Maria Nowak.
Michel: Bardzo mi milo panią poznać.
Pani N.: Miło mi.

2. Mieszkanie państwa Nowaków. Pani Nowak rozmawia z Robertem i Michelem.

Pani N.: Proszę zostać na kolację.
Robert: Dziękuję bardzo, ale nie mogę. Michel jest bardzo zmęczony. Chcę zawieźć go do akademika.
Pani N.: Jaka szkoda! Do widzenia panu. Proszę nas kiedyś odwiedzić.
Michel: Dziękuję bardzo. Do widzenia pani.

3. Mieszkanie Nowaków. Agnieszka żegna Michela.

Agnieszka: Cześć, Michel. To jest moja wizytówka. Proszę mnie odwiedzić!
Michel: Dziękuję za wszystko. Cześć.

4. Uniwersytet Jagielloński. Instytut Polonijny. Hotel studencki. Recepcja.

Michel: Dobry wieczór.
Pani: Dobry wieczór.
Michel: Jestem Michel Deschamps. Mam tu mieszkać.
Pani: Tak, jest pan na liście. Proszę paszport.

5. Hotel studencki. Pokój 207. Są tu Peter i Miyuki. Wchodzą Michel i Robert.

Michel: Cześć, jestem Michel. Mam tu mieszkać.
Peter: Cześć. Mam na imię Peter. A to nasza sąsiadka, Miyuki.
Miyuki: Cześć.
Michel: Przepraszam, ale wy się nie znacie. To jest Robert, mój kolega. To prawdziwy polski student.

6. Dom studencki. Pokój 207. Później. Są tu Michel i Peter.

Michel: Oh, pić!... Czy mogę tu coś kupić?
Peter: Tak, jest tu kawiarnia i klub. Klub jest już zamknięty, ale kawiarnia jest otwarta. Wiesz, ja mam piwo... Jeśli chcesz...
Michel: Proszę, jeśli jesteś tak miły. Ale potem chcę zobaczyć kawiarnię. Pójdziesz?
Peter: Chętnie.

Warto zapamętać te słowa!

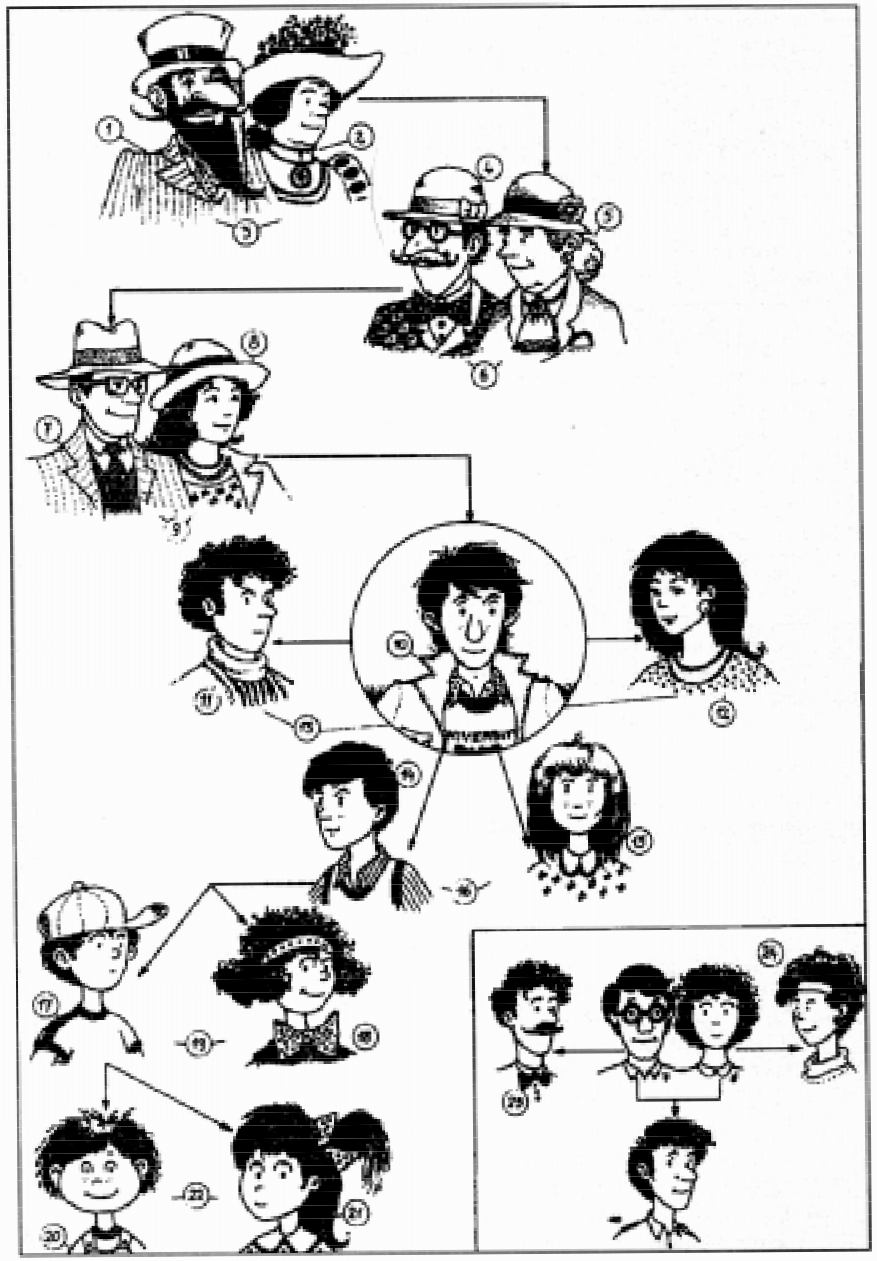

RODZINA

1. pradziadek — 2. prababcia — 3. PRADZIADKOWIE

4. dziadek *dziadziuś* — 5. babcia *babunia* — 6. DZIADKOWIE

7. ojciec *tatuś, tata* — 8. matka *mamusia, mama* — 9. RODZICE

11. brat ← 10. Ja → 12. siostra — 13. RODZEŃSTWO

14. syn — 15. córka — 16. DZIECI

17. wnuk *wnuczek* — 18. wnuczka — 19. WNUKI

20. prawnuk — 21. prawnuczka — 22. PRAWNUKI

23. wujek ← ojciec — matka → 24. ciocia

JA

Урок подготовлен по материалам учебников:

1. Blanka Konopka „Podręcznik języka polskiego” (część 1);

2. B. Bartnicka, W. Jekiel, M. Jurowski, T. Tichomirowa, D. Wasilewska, K. Wrociawski „ Мы учим польский”;

3. Władysław Miodunka „Cześć, jak się masz?”.

Wiadomości kino

Orzeł 2006 dla Jerzego Hoffmana

Za kształtowanie wyobraźni

Reżyser Jerzy Hoffman został laureatem polskiej nagrody filmowej Orła 2006, przyznawanej za osiągnięcia

życia. Wyróżnienia zostaną wręczone 27 lutego w Warszawie.

Zasługą Jerzego Hoffmana jest wieloletnie kształtowanie wyobraźni historycznej Polaków – podkreślił minister kultury i dziedzictwa narodowego Kazimierz Michał Ujazdowski.

Jerzy Hoffman urodził się w 1932 r. w Krakowie. W roku 1940 został wywieziony na Syberię, do Polski wrócił po zakończeniu wojny. W 1955 roku ukończył wydział reżyserii Państwowego Instytutu Kinematografii (WGIK) w Moskwie.

Rok przed ukończeniem studiów debiutował jako reżyser – wraz z Edwardem Skórzewskim zrealizował film fabularny „Czy jesteś wśród nich?". W ciągu następnych dziesięciu lat zrealizował ze Skórzewskim jeszcze 26 filmów dokumentalnych.

Debiut fabularny Hoffmana to komedia satyryczna „Gangsterzy i filantropi" z 1962 r., na którą złożyły się dwie nowele – bohaterami pierwszej byli gangsterzy planujący napad na karetkę wożącą codzienny utarg do banku, drugiej zaś – bezrobotny laborant wzięty za inspektora kontrolującego jakość usług w restauracjach.

Sienkiewiczowska trylogia

W 1964 r. Hoffman zrealizował „Prawo i pięść" (na podstawie powieści Józefa Hena „Toast"), film w konwencji amerykańskiego westernu, którego tematem jest walka z szabrownikami.

Do najważniejszych filmów Hoffmana z następnych lat należą ekranizacje Sienkiewiczowskiej Trylogii – „Pan Wołodyjowski" (1969), za którego reżyser otrzymał „Złotą Kaczkę" (przyznawaną przez pismo „Film") w kategorii najlepszy film polski 1969 r.; oraz „Potop" (1974), jedno z największych w dziejach kinematografii polskiej przedsięwzięć, uhonorowane Grand Prix na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdańsku.

W 1976 r. Hoffman wyreżyserował „Trędowatą", według popularnej powieści Heleny Mniszkówny opisującej tragiczny romans ordynata Michorowskiego i guwernantki Stefci Rudeckiej. Na podstawie powieści Tadeusza Dołęgi-Mostowicza zrealizował natomiast film „Znachor", opowieść o wybitnym chirurgu, który stracił pamięć, a następnie jako znachor leczył ludzi na wsi.

Laureat już nagradzany

W 1999 r. udało się Hoffmanowi zakończyć cykl Sieniewiczowskiej „Trylogii" – po wieloletnich staraniach zrealizował „Ogniem i mieczem". Hoffman zdobył za niego m.in. nagrodę na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, „Złotą Kaczkę" w kategorii najlepszy polski film roku oraz pierwszą nagrodę na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Słowiańskich i Prawosławnych w Moskwie.

W 2003 roku Hoffman wyreżyserował „Starą Baśń", według powieści Józefa I. Kraszewskiego.

Reżyser jest laureatem licznych nagród i wyróżnień: otrzymał m.in. dyplom ministra spraw zagranicznych za

W 1999 r. po wieloletnich staraniach Hoffman zrealizował „Ogniem i mieczem" (fot. ONM-PAT)

zasługi w propagowaniu kultury polskiej za granicą (1982), tytuł honorowy Rady Państwa „Zasłużony dla kultury polskiej" (1988), honorową nagrodę za wkład w rozwój światowej kinematografii przyznaną na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym „Młodość" w Kijowie (1999).

W 1999 uzyskał także pierwszą swoją nominację do Polskiej Nagrody Filmowej w kategorii: Nagroda za osiągnięcia życia, otrzymał również Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla kultury polskiej. W tym samym roku odsłonięto gwiazdę Jerzego Hoffmana w Alei Gwiazd w Łodzi. W 2000 r. reżysera uhonorowano „Super Wiktorem 99" za całokształt twórczości.

(PAP)

W Polsce pod ochroną UNESCO

Kopalnia soli w Wieliczce

Pierwszą listę dziedzictwa UNESCO utworzono w 1978 r.
To prestiżowe wyróżnienie otrzymało wówczas tylko 12 najcenniejszych obiektów na świecie.
Wśród nich - Kopalnia soli w Wieliczce.

„Zabytkowa Kopalnia Soli w Wieliczce stanowi jedyny obiekt górniczy na świecie, czynny bez przerwy od średniowiecza do chwili obecnej. Jej oryginalne wyrobiska (chodniki, pochylnie, komory eksploatacyjne, jeziora, szyby, szybiki) o łącznej długości około 300 km usytuowano na 9 poziomach, sięgających do głębokości 327 m ilustrują wszystkie etapy rozwoju techniki górniczej w poszczególnych epokach historycznych.» Tak brzmi fragment uzasadnienia wpisu Kopalni Soli «Wieliczka» w dniu 8 września 1978 na I Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO wśród pierwszych 12 obiektów z całego świata.

Historia kopalni

Początki «Wieliczki», jednej z najsłynniejszych w świecie kopalń, sięgają średniowiecza, kiedy to nosi dumną nazwę Magnum Sal - Wielka Sól.

Najstarszy z dokumentów rzucający światło na dzieje kopalni to przywilej Kazimierza I z roku 1044.

Kaplica Św. Krzyża

Pierwotnie sól otrzymywano ze słonych źródeł metodą warzelniczą. Początki eksploatacji soli kamiennej nie są znane, najprawdopodobniej przy pogłębianiu studni solankowych natrafiono na złoże solne, które zaczęto wydobywać przy pomocy prymitywnych narzędzi.

Władcy ówczesnej Polski szybko zorientowali się o wartości białego kruszcu. Dlatego też wprowadzono monopol na eksploatację a nawet dystrybucję soli.

Już w wieku XIV żupy dają ponad 30% wszystkich dochodów skarbu państwa.

Wiele zawdzięcza wielickiej soli Akademia Krakowska (późniejszy Uniwersytet Jagielloński). Jej pierwszy fundator Kazimierz Wielki finansował w całości nową uczelnię z dochodów żupy, a późniejsi władcy i wielmoże polscy nie szczędzili na jej rzecz darowizn i zapisów. Kazimierz Wielki w 1368 roku sprecyzował zasady działalności Kopalni nadając im moc ustawy znanej jako Statut Kazimierzowski. Dokument ten określa prawa i obowiązki poszczególnych urzędników i różnych grup

Komora Sielec

pracowniczych, zasady «księgowości» tzn. rozliczeń produkcji ze skarbem państwa, ustala płace i ceny zbytu soli.

W okresie przełomu XIV i XV wieku roboty eksploatacyjne i transport podziemny odbywały się sposobem ręcznym. Z szybów wyciągano sól linami za pomocą haspli tzn. wałów linowych poruszanych siłą mięśni.

W drugiej połowie XV wieku dochody z żupy pozwoliły na odbudowę i rozbudowę zamku Wawelskiego

Już w wieku XIV Kopalnia Soli Wieliczka jako zakład produkujący sól pokazywana była osobom uprzywilejowanym goszczącym na dworze królewskim, później, jako rozległy podziemny labirynt korytarzy i komór podziwiana była ze względu na swój specyficzny urok i tajemniczość.

Pod koniec XV wieku, jak na to wskazują przekazy historyczne rozpoczęły się pierwsze wyprawy turystyczne do kopalni.

W XVI wieku żupa wielicka staje się jednym z największych przedsiębiorstw ówczesnej Europy. Oprócz załogi związanej bezpośrednio z produkcją i pracowników administracji zatrudnieni są cieśle, bednarze, kowale, woźnice, stajenni. Żupy prowadzą własną kuchnię (pierwowzór stołówki zakładowej), mają własnego medyka a nawet specyficzny system « opieki socjalnej» i «zaopatrzenia emerytalnego».

Królewska gospodarka w żupach krakowskich skończyła się wraz z pierwszym rozbiorem Polski w 1772 roku.

Czasy austriackie zapisały się w dziejach kopalni zmianami radykalnymi. Długi okres panowania austriackiego wpłynął korzystnie na stan techniczny kopalni. W tym czasie następuje rozbudowa miasta, uruchomiona zostaje przy kopalni elektrownia, Wieliczka otrzymuje

połączenie kolejowe z Krakowem. Również wprowadzona zostaje mechanizacja robót dołowych. Wiertarki ręczne zastąpione zostają wiertarkami pneumatycznymi, uruchomiono młyn solny oraz parową maszynę wyciągową.

Przejęcie kopalni przez Austriaków stanowiło kolejny krok w rozwoju turystyki. Docenili oni bowiem widowiskowe i poznawcze walory kopalni reklamując ją jako jeden z najwspanialszych obiektów turystycznych monarchii.

W okresie tym udostępniono gościom kilka zabytkowych komór na I poziomie, tworząc w ten sposób początek dzisiejszej trasy turystycznej. Stopniowo włączano do niej kolejne wnętrza także na drugim i trzecim poziomie, wzbogacając je o szereg atrakcji podkreślających urok podziemnych sal i umilających zwiedzanie.

Wycieczka do kopalni

Obecnie dla turystów udostępniony jest szyb Daniłowicza, w którym trasa turystyczna prowadzi przez 20 komór połączonych dwoma kilometrami chodników.

Pierwszy etap wycieczki to zejście w dół drewnianymi schodami na głębokość 64 metrów. Na tej głębokości panuje stała temperatura 14°C powyżej zera. W kopalni nie można dotykać się tego, co jest zrobione z soli, czyli tak naprawdę wszystkiego, ale za to można lizać do woli solne ściany.

Pierwsze miejsce na trasie - Komora Mikołaja Kopernika z pomnikiem tego wybitnego astronoma. Eksploatację soli zakończono w tym wyrobisku w 2.

Kaplica Kazimierza Wielkiego

połowie XVIII wieku. Następnie było ono miejscem pracy kieratu konnego - drewnianej maszyny za pomocą, której transportowano sól z niższych poziomów na poziom I, aby następnie wyciągnąć ją na powierzchnię.

Już w następnej sali, którą jest Kaplica Św. Antoniego wszystko wykonane jest z soli. Barokowa kaplica wydrążona jest w bryle zielonej soli. Ozdabiają ją liczne figury świętych oraz wykuta w soli ambona.

Tuż obok znajduje się Komora Janowice, którą ozdabiają postacie odgrywające scenę odkrycia soli. Górnik wręcza Świętej Kindze (która stała patronką górników solnych) pierwszą bryłę soli, w której znajduje się pierścień zaręczynowy.

Kolejne miejsce na trasie naszej wycieczki to Komora Spalona. Nazwa tej komory związana jest z pożarem, który przed wiekami rozgorzał w tej części kopalni niszcząc drewniane zabezpieczenia. Komora powstała w wyniku eksploatacji soli w XVII i XVIII wieku.

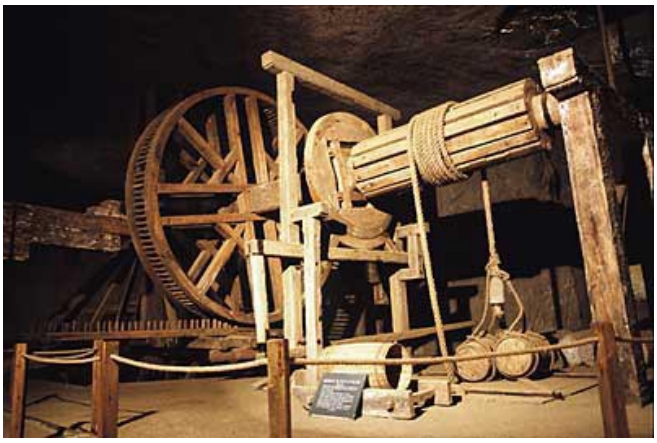

Urządzenie do wyciągania soli

Zobrazowano w niej pozbywanie się metanu gromadzącego się w kopalni. Za pomocą żagwi zatkniętych na długie żerdzie górnicy, zwani pokutnikami, wypalali niebezpieczny gaz.

W Komorze Sielec za pomocą modeli przedstawiono sposób w jaki odbywał się transport soli. Postacie górników wykonano bardzo realistycznie. Pokazano w tym miejscu transport urobku zarówno przez samych górników, jak również z końmi jako siłą pociągową.

Nieco odmienną ekspozycję stanowi makieta neolitycznej warzelni soli i wioski pierwszych rolników. Przez szybę mogliśmy oglądać rodzinę zajmującą się warzeniem soli i uprawą roli.

Następny przystanek czeka w Komorze Kazimierza Wielkiego, gdzie znajduje się popiersie władcy, wyrzeźbione oczywiście w soli. Tutaj można zobaczyć także bałwany solne, czyli bloki soli w kształcie walców oraz kierat solny.

Ciekawym miejscem w Wieliczce jest Komora Pieskowa Skała. Górnicy rozpoczęli w tym miejscu wybieranie soli ze złoża pokładowego w XVII wieku, tworząc przestrzeń, która połączyła poziom I (Bono) kopalni z poziomem II wyższym (im. Braci Markowskich).

Schodząc po drewnianych schodach ma się wrażenie jakby nic się tutaj nie zmieniło od setek lat. Ustawione obok modele obrazują jak górnicy wydobywali sól używając do tego prostych narzędzi. Na dole można zobaczyć naturalnej wielkości makietę pokazującą sposób w jaki pozyskiwano solankę. Każdy może spróbować smaku tej solanki prostu z rynny którą płynie.

Górnikom pracującym w kopalni pomagają oczywiście krasnoludki, których postacie wykute w soli można oglądać w Podszybiu Kunegunda.

Kolejny przystanek na trasie - Kaplica Świętego Krzyża. Różnorodne wyposażenie wnętrza kaplicy skompletowano z kilku dawnych miejsc kultu. Ołtarz umieszczono w

Komora Erazma Barącza

obudowanej drewnem wnęce, zwieńczonej łukiem. Konstrukcja wspiera się na dwóch solnych kolumnach o pilastrach ciekawie zdobionych roślinnymi motywami. Centralne miejsce w ołtarzu zajmuje XVII-wieczna, barokowa rzeźba Ukrzyżowanego, wykonana w drewnie. Przed mensą klęczą solne postacie dwóch mnichów o mało już dziś czytelnych konturach. Po przeciwległej stronie ustawiono polichromowaną figurę Matki Boskiej Zwycięskiej. Jest ona cennym, XVII-wiecznym zabytkiem pochodzącym z pracowni małopolskiego mistrza epoki baroku. Wnętrze oświetla żyrandol wykonany w 2. poł. XIX wieku z drewna i kryształów soli. Po prawej stronie, przy wejściu do komory zachowały się ślady po klinach, używanych przy ręcznej eksploatacji ścian. Polegała ona na oszramowaniu prostopadłościennego bloku solnego tzw. kłapcia a następnie odspojeniu go (zbiciu) za pomocą drewnianych bądź żelaznych klinów.

Z tego miejsca już niedaleko do najwspanialszej komory w kopalni - Kaplicy Świętej Kingi. Założono ją w 1896 roku, w przestrzeni powstałej po eksploatacji olbrzymiej bryły soli zielonej. Jej długość to ponad 54 m, szerokość 15-18 m, wysokość 10-12 metrów. To niesamowite miejsce i to nie tylko ze względu na rozmiary, ale przede wszystkim z powodu licznych rzeźb i płaskorzeźb wykonanych w soli. Wystrój kaplicy tworzony był przez blisko 70 lat. Z soli wykonany jest także ołtarz. Biblijne sceny wykute są w ścianach dookoła całej kaplicy. Elementami o dużym znaczeniu dekoracyjnym dla całości wnętrza świątyni są żyrandole, ozdobione kryształami soli. Kaplica św. Kingi będąca swoistą galerią solnej sztuki i miejscem koncertów, oprócz dostarczania wrażeń estetycznych zwiedzającym, jest czynnym miejscem kultu religijnego. Odprawiane są tutaj uroczyste msze święte z okazji szczególnych wydarzeń oraz 24 lipca (św. Kingi), 4 grudnia (św. Barbary) i 24 grudnia (Pasterka), a także regularnie w każdą niedzielę rano.

Komora Erazma Barącza swe niezapomniane walory widokowe zawdzięcza jeziorku o głębokości ok. 9 m. Wypełnione jest ono solanką, czyli nasyconym, wodnym roztworem soli, zawierającym ok. 320 g tego związku w litrze wody.

Wewnątrz Komory Drozdowice znajduje się rozbudowana, drewniana konstrukcja podtrzymująca strop przed zawaleniem. Obecnie w komorze Drozdowice odbywają się również okolicznościowe wystawy, koncerty i bankiety.

Przed wejściem do Komory Weimar wita turystów pomnik Johanna Wolfganga von Goethego. W latach 60-tych XX wieku, dół komory zalano solanką, tworząc jeziorko. Wybudowano również pomost widokowy, galerie i schody.Solankowe jezioro znajduje się także w Komorze Weimar. Nad solankowym jeziorkiem z głębin mroku wyłania się postać Skarbnika - dobrego ducha kopalni. W pobliżu umieszczono wózek z bryłą soli, którą «rzeźbili» zwiedzający polskie stoisko na tych targach. W komorze Weimar odbywa się nastrojowy mini spektakl światła i dźwięku, przenoszący zwiedzających do czasów gdy eksploatowano komorę.

Następna na trasie jest Komora Józefa Piłsudskiego, w której znajduje się solny pomnik Marszałka Polski. Dalsza droga prowadzi chodnikami do miejsca w którym znajdują się dwie maszyny transportowe służące do ciągnięcia wagoników z solą.

Komora Warszawa to obecnie miejsce, w którym

Kaplica Św. Kingi

urządzane są bale, koncerty, imprezy sportowe i targi. Na bocznych ociosach zachowały się kute w soli daty: 1818 i 1821, poświadczające czas jej powstania. Wybrano ją w XIX wieku, w pokładzie soli spizowej. Komora posiada imponujące rozmiary: długość 54 m, szerokość 17 m, wysokość 9 m, jest to wynik wydobycia około 20 000 ton soli.

Sklepy z pamiątkami wypełniają Komorę Wisła, która jest już ostatnią komorą na turystycznej trasie po kopalni.

Podszybie na III poziomie jest miejscem, z którego turyści wyjeżdżają na powierzchnię czteropiętrową windą. Na każdy jej poziom wchodzi 9 osób (razem 36 osób). Winda porusza się z prędkością 4m/s. Ścisk jest niesamowity, a na dodatek wyjazd odbywa się w zupełnych ciemnościach.

Obecnie podziemną trasę turystyczną wielickiej kopalni odwiedza ponad milion turystów rocznie.

www.krakow.pl
www.kopalnia.pl
www.popmedia.pl

O życiu Polonii na wschodzie Ukrainy

Koncert muzyki organowej

W dniu 28 stycznia 2006 roku w Charkowie w Domu muzyki organowej i kameralnej odbył się koncert muzyki organowej artysta i kompozytora z Polski Mareka Stefańskigo.

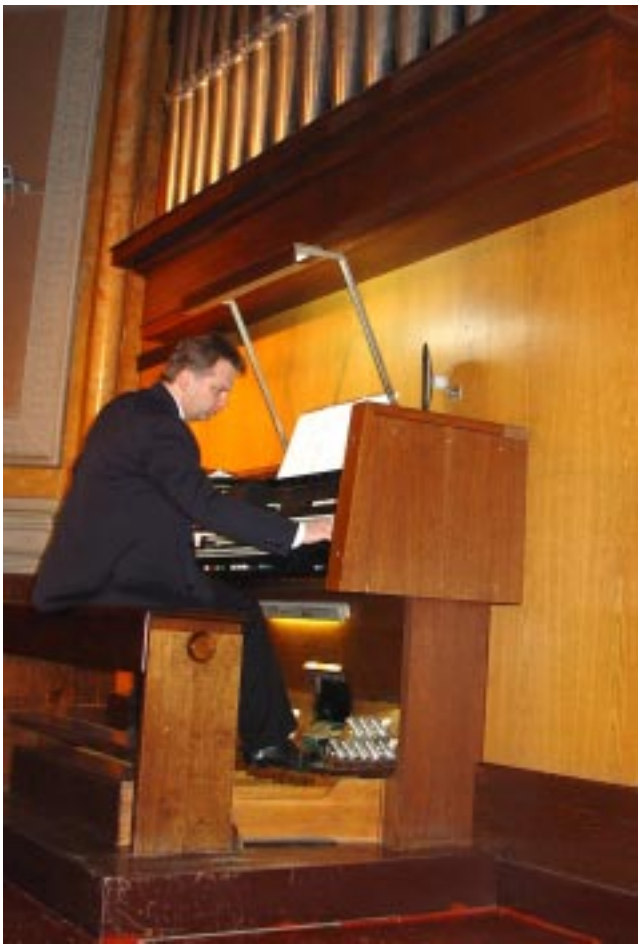

Marek Stefański przyjechał na zaproszenie ojca Pawła z katedralnego kościoła p.w. Wniebowzięcie Panny Marii, który sporo lat pracował w kościele w Rzeszowie w Polsce i osobiście znał Mareka Stefańskiego.

Ojciec Paweł zorganizował koncert z okazji 100 rocznicy urodzin polskiego pisarza z żydowskimi korzeniami Romana Brondsztatera (1906-1987rr.).

Na koncercie byli obecni Konsul Generalny RP w Charkowie pan Jarosław Książek z małżonką panią Elżbietą, księża, siostry, parafianie, Polonia Charkowa i wielbicieli muzyki organowej.

Pan Konsul Generalny serdecznie przywitał pana Marka Stefańskiego, podziękował mu za przyjazd do Charkowa, za wspaniały koncert i wręczył bardzo piękny bukiet kwiatów.

MAREK STEFAŃSKI

Sylwetki

Stefański Marek, organista: ur. 8 czerwca 1969, Rzeszów. Początkowo uczył się gry na organach u Andrzeja Białko. Następnie studiował w klasie organów Joachima Grubicha w Akademii Muzycznej w Krakowie, którą ukończył w 1994 uzyskując dyplom z wyróżnieniem. Później pracował pod kierunkiem Jeana Boyera, profesora Conservatoire Superieur Nationale de Musique w Lyonie.

Jest laureatem międzynarodowych konkursów organowych. Koncertował w Niemczech, Francji, Hiszpanii, Belgii, Holandii, Luksemburgu, Danii, Szwecji, we Włoszech, na Ukrainie, Litwie, w Rosji (od 1999 dzięki zaproszeniu na koncerty w Moskwie i miastach Syberii stał się jednym z najbardziej popularnych tam zagranicznych organistów, występował z recitalami w większości rosyjskich sal koncertowych i kościołów), Izraelu i Stanach Zjednoczonych. Jest propagatorem polskiej muzyki organowej, szczególnie XX wieku, którą wykonuje równolegle ze sztuką improwizacji organowej. Polską współczesną muzykę organową prezentował m.in. w ramach festiwalu Florida International University w Miami, Forum Kultury Europejskiej w Izraelu, Sezonu Polskiego we Francji (30 maja 2004 był wykonawcą koncertu organowego w katedrze Notre Dame w Paryżu oraz cyklu koncertów Musica Sacra a Notre Dame a Paris, gdzie zaprezentował program złożony z polskiej literatury organowej) oraz podczas Dni Kultury Polskiej w wielu miastach europejskich.

Dokonał wielu nagrań archiwalnych dla Polskiego Radia, prezentowanych często w Programie II. Nagrywał także dla Bayrischer Rundfunk oraz Sachsische Rundfunk w Niemczech, RTBF w Belgii oraz Radia Moskwa. Prawykonał wiele utworów współczesnych kompozytorów polskich (m.in. Krystyny Moszumańskiej-Nazar, Tadeusza Machla, Jerzego Kaszyckiego, Wacława Gieburowskiego) oraz dokonał polskich prawykonań dzieł kompozytorów francuskich (m.in. Oliviera Messiaena, Pierre'a Cochereau, Najia Hakima). Zrealizował również nagrania płytowe dla firm: DUX (dziewięć płyt CD, m.in. z utworami Johanna Sebastiana Bacha na słynnych organach w Leżajsku), Musicon (utwory na trąbkę i organy z trębaczem Markiem Skwarczyńskim) i Bachhaus Edition (utwory Roberta Schumanna). Współpracuje na stałe z solistami (m.in. śpiewaczką Elżbietą Towarnicką), chórami i zespołami kameralnymi.

Stefański Marek od 1996 pełni funkcję organisty krakowskiej Bazyliki Mariackiej, gdzie oprócz gry organowej podczas uroczystości kościelnych, w ciągu każdego roku wykonuje kilkanaście recitali organowych. Od 1999 pracuje również w Katedrze Organów Akademii Muzycznej w Krakowie oraz prowadzi klasę organów w Zakładzie Muzyki Kościelnej.

Za swoją działalność artystyczną otrzymał wiele nagród i wyróżnień.

Strona internetowa artysty: ***www.marekstefanski.pl***

Kuchnia polska

Bigos

Składniki:

- 2 kg kapusty kiszonej,
- 1/2 kg kapusty słodkiej,
- 30 dkg boczku wędzonego,
- 1/4 kg kiełbasy,
- 1 garść śliwek,
- 1 garść grzybów suszonych,
- 3/4 kg mięsa różnego rodzaju, w tym kawałki pieczeni,
- liść laurowy, sól, pieprz czarny, ziele angielskie,
- 3 cebule,
- smalec lub słonina.

Jak przyrządzić?

Kapustę kiszoną płuczemy w zimnej wodzie, a następnie kroimy na krótsze pasma. Kolejne porcje obsmażamy na patelni na smalcu lub słoninie i składamy do dużego garnka.

Kapustę słodką szatkujemy i wkładamy do garnka z wrzącą wodą, gotujemy do miękkości.

Kroimy dość drobno boczek i kiełbasę. Obsmażamy na patelni i wkładamy do garnka z kiszoną kapustą. Dokładamy przyprawy wg własnego uznania oraz śliwki i grzyby - bez zamaczania w wodzie. Wkrawamy mięsa pieczone. Mięso surowe wkładamy w całości. Smażymy pokrojoną cebulę i dokładamy do bigosu.

Gdy słodka kapusta zmięknie, łączymy obie w całość i dalej gotujemy na małym ogniu. Dbamy, by nie wyparował sos. Mieszamy co jakiś czas dogłębnie. Następnie odstawiamy z ognia do następnego dnia.

Następnego dnia odgrzewamy całość powoli aż do zagotowania i trzymamy czas jakiś na ogniu. Zaczynamy próbować smak. Dodajemy to, czego zabrakło do pełnego wyrazu potrawy. Znowu odstawiamy garnek - najlepiej na mróz. Następnego dnia potrawa powinna być już gotowa do jedzenia.

Jak podawać?

W głębszym talerzu typu miseczka. Z kawałkiem chleba i kieliszkiem zimnej wódki - jeśli okoliczności na to pozwalają.

Polonia Charkowa

Zespół Redakcyjny: Oleg Czernijenko (red.naczelny, opracowanie komputerowe), Aleksandra Bodenszac, Diana Krawczenko, Bożena Łysoń, Igor Mackiewicz, Olga Zagórska, Józefa Czernijenko

Adres redakcji: Ukraina 61057 Charków
ul. Krasnoznamionnaja 7/9 m. 125
Tel./fax.+38 (057) 336 65 73

Adres dla korespondencji: 61202 Ukraina Charków
pr. Pobiedy 48 m. 295
e-mail: polonia@kharkov.com

Redakcja pracuje na zasadach społecznych. *Na prawach rękopisu do użytku wewnętrznego.*

Gazetę „Polonia Charkowa" dofinansowuje Senat RP przez Fundację «Pomoc Polakom na Wschodzie»

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України за № 816, серія ХК